

URHEILUAKATEMIAT OSANA SUOMALAISTA HUIPPU- URHEILUJÄRJESTELMÄÄ

Suomen Olympiakomitean nimeämän työryhmän esitys
urheiluakatemiosta osana suomalaista huippu-
urheilujärjestelmää

7.3.2007

URHEILUAKATEMIAT OSANA SUOMALAISTA HUIPPU-URHEILUJÄRJESTELMÄÄ

SISÄLTÖ

JOHDANTO

1. URHEILUAKATEMIOIDEN TAUSTAA
2. URHEILUAKATEMIOIDEN NYKYTILA
  - 2.1. Urheiluakatemioiden taustaa
  - 2.2. Organisaatio ja toimijat
  - 2.3. Valmennus
  - 2.4. Opintojen tukimuodot ja joustavat opiskelujärjestelyt
  - 2.5. Muut tukipalvelut
  - 2.6. Urheiluakatemioiden asema suhteessa toisen asteen erityisen tehtävän urheiluoppilaitoksiin
  - 2.7. Toimijoiden motiivit olla mukana urheiluakatemiatöissä
    - 2.7.1 Oppilaitokset
    - 2.7.2 Kaupungit ja kunnat
    - 2.7.3 Lajiliitot
  - 2.8. Urheilijoiden kokemuksia urheiluakatemiatöistä
3. ESITYS URHEILUAKATEMIOIDEN AUKTORISOINNISTA OSAKSI SUOMALAISTA HUIPPU-URHEILUJÄRJESTELMÄÄ
  - 3.1. Urheiluakatemioiden ydintehtävät ja perustarkoitukset
  - 3.2. Urheiluakatemioiden toiminnan yhteiset periaatteet ja työnjako
  - 3.3. Auditointi valtakunnallisen urheiluakatemioiden -statuksen perustana
    - 3.3.1 Urheiluakatemioiden auditoinnissa käytettävät peruskriteerit ja arvioitavat seikat
  - 3.4. Toiminnan valtakunnallinen resursointi
4. YHTEENVETO

URHEILUAKATEMIAT OSANA VALTAKUNNALLISTA HUIPPU-URHEILUJÄRJESTELMÄÄ

Johdanto

Kilpa- ja huippu-urheilijoiden urasuunnitteluun ja kouluttautumiseen urheilu-uran aikana on 2000-luvulla kiinnitetty erityistä huomiota. Opiskelun ja urheilun yhdistämisen perustana Suomessa toimii valtakunnallinen toisen asteen urheiluoppilaitosjärjestelmä, johon kuuluvat opetusministeriöltä urheilijakoulutuksen erityisen tehtävän saaneet 12 lukiota ja 11 ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Urheiluoppilaitosjärjestelmä on osoittautunut sekä valmentautumisen että opiskelun näkökulmasta varsin toimivaksi, mutta se ei yksinään tarjoa riittävästi kouluttautumismahdollisuuksia urheilijoille. Huipulle tähtäävistä nuorista urheilijoista yli kolme neljänestä haluaa jatkaa korkea-asteen opintoihin, missä erityistä urheilijakoulutusjärjestelmää ei ole olemassa. Tätä siirtymävaihetta helpottamaan on viime vuosina suuriin opiskelu- ja urheilukaupunkeihin syntynyt yhteistyöverkostoja, nk. urheiluakatemiaita, joiden yhtenä keskeisenä tavoitteena on auttaa tavoitteellisesti valmentautuvia urheilijoita opiskelun ja urheilun yhdistämisessä korkea-asteella.

Urheiluakatemioiden syntyneet pääosin paikallisesti, alueiden omista lähtökohdista ilman merkittävää valtakunnallista ohjausta. Akatemioiden kehittyminen urheiluoppilaitosten toiminnan jatkumoksi on perustunut ennen kaikkea paikallisten toimijoiden aktiivisuuteen ja haluun kehittää lahjakkaiden urheilijoiden mahdollisuuksia tähdätä huipulle opiskelun ohella.

Urheiluakatemioiden jatkokehityksen ja toimivan lajiliitto- ja urheiluseurayhteistyön varmistamiseksi on välttämätöntä luoda valtakunnallinen toimintamalli, koordinointi ja resursointiperusteet sekä linkittää urheiluakatemioiden tiiviimmin osaksi suomalaista huippu-urheilujärjestelmää. Sekä lajiliittojen että akatemioiden taholta urheiluakatemioiden valtakunnallinen koordinaatio nähdään Suomen Olympiakomitean tehtävänä osana huippu-urheilun kokonaiskoordinaation tiivistämistä.

Olympiakomitean hallitus nimesi tammikuussa 2006 työryhmän suunnittelemaan urheiluakatemioiden valtakunnallista roolia osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää. Työryhmä sai toimeksiannon valmistella esitys, josta selviäisi urheiluakatemioiden valtakunnallinen rooli ja perusteet resursoinnille. Esitys tuli käyttää lausunnolla lajiliitoissa ja urheiluakatemioiden kanssa ennen sen käsittelyä Olympiakomitean hallituksessa keväällä 2007.

Työryhmä kokoontui 8 kertaa. Lisäksi työryhmä järjesti yhden työseminaarin lajiliitoille ja urheiluakatemioiden kanssa. Työryhmä teki myös kyselyjä urheiluakatemioiden eri toimijatahoille ja lajiliitoille sekä hyödynsi muissa yhteyksissä tehtyjä selvityksiä.

Työryhmän kokoonpano:

Heli Nieminen	Keski-Suomen urheiluakatemia
Jukka Latva-Rasku	Ouluseutu urheiluakatemia
Ulla Papp (6/2006 asti)	Pohjois-Savon urheiluakatemia
Pasi Koistinen (6/2006 asti)	Päijät-Hämeen urheiluakatemia
Antti Nikander (7/2006 alkaen)	Päijät-Hämeen urheiluakatemia
Simo Tarvonen	Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia
Markus Kalmari	Turun Seudun urheiluakatemia
Jukka Tirri	Opiskelijoiden Liikuntaliitto
Jyrki Heliskoski	Suomen Palloliitto
Jarmo Mäkelä	Suomen Urheiluliitto
Juha Hämäläinen	Suomen Olympiakomitea
Tuuli Merikoski-Silius (siht.)	Suomen Olympiakomitea
Asko Härkönen (pj)	Suomen Olympiakomitea

1. URHEILUAKATEMIATOIMINNAN TAUSTAA

Opiskelun, urasuunnittelun ja valmentautumisen yhteensovittamisen valtakunnallisesta koordinaatiosta ja kehittämistyöstä Suomessa vastaa Olympiakomitea yhteistyössä muiden urheilujärjestöjen, oppilaitosten, opetusministeriön, Opetushallituksen ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Tavoitteena on tukea urheilijoita opiskeluissa ja urasuunnittelussa urheilu-uran eri vaiheessa, kehittää mahdollisuuksia opiskella urheilu-uran aikana ja edesauttaa sekä paikallisten että valtakunnallisten toimintamallien syntymistä.

Opiskelun ja urheilun yhdistämisen perustana Suomessa toimii valtakunnallinen urheiluoppilaitosjärjestelmä, jonka toiminta alkoi kokeilumuotoisena v.1986. Järjestelmä sai virallisen aseman v. 1994, jolloin opetusministeriö myönsi urheilijakoulutuksen erityisen tehtävän 12 lukiolle. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen erityistehtävä vakinaistettiin v. 2001 ja se on myönnetty 11 ammatillisen koulutuksen järjestäjälle.

Urheiluoppilaitoksessa opiskeleva urheilija voi suorittaa joustavasti toisen asteen tutkinnon sekä samanaikaisesti valmentautua systemaattisesti omien tavoitteidensa mukaisesti. Valmennuksen osalta urheiluoppilaitokset ovat alusta alkaen tehneet kiinteää yhteistyötä valtakunnallisten lajiliittojen ja paikallisten seurojen kanssa, jotka yhdessä vastaavat valmennustoiminnan laadusta. Selvitysten mukaan urheiluoppilaitosvalmennus on sekä laadullisesti että määrällisesti merkittävä osa urheiluoppilaitoksissa opiskelevien, huipulle tähtäävien nuorten valmennuksen kokonaisuutta.

Virallisten urheiluoppilaitosten lisäksi Suomessa on noin 60 ns. urheilupainotteista oppilaitosta, joissa urheilijat voivat suorittaa toisen asteen tutkinnon joustavasti valmentautumisen ohella. Suurin osa näistä oppilaitoksista tarjoaa myös valmennusta. Lisäksi yksittäiset ammattikorkeakoulut sekä urheiluopistot tarjoavat urheilijoille räätälöityjä koulutusohjelmia.

Kokemusten ja tutkimustiedon perusteella voidaan todeta, että toisen asteen urheiluoppilaitosjärjestelmä toimii sekä opiskelujen että valmennuksen näkökulmasta varsin hyvin (Metsä-Tokila 2000, Olympiakomitean selvitykset, urheiluoppilaitosten arviointiselvitykset 2003-2005). Nykyinen järjestelmä ei kuitenkaan ole riittävä, koska kriittisin vaihe urheilijan uralla näyttää kohdistuvan ajanjaksoon toisen asteen jälkeen, missä erillistä urheilijakoulutusjärjestelmää ei ole. Toisen asteen jälkeen valmennukselliset haasteet lisääntyvät useimmissa lajeissa siirryttäessä juniorisarjoista aikuisten sarjoihin ja samanaikaisesti urheilija kohtaa siviiliuraansa liittyviä -valmentautumiseensa merkittävästi vaikuttavia- haasteita kuten opiskelupaikan hankkiminen, opiskelujen aloitus, muutto kotipaikkakunnalta, valmennussuhteen heikentyminen sekä taloudellisten paineiden lisääntyminen jne. Tätä siirtymävaihetta helpottamaan on viime vuosina suuriin opiskelu- ja urheiluakatemioihin luotu yhteistyöverkostoja, nk. urheiluakatemiaoita, joiden perustamisessa keskeisessä roolissa ovat olleet sekä paikalliset urheiluoppilaitokset että lajiliitot ja paikalliset seurats.

Kehityksen taustalla on ollut tarve luoda urheilijoille jatkumo toisen asteen koulutuksesta korkea-asteelle ja tukea urheilijoiden kouluttautumista myös toisen asteen jälkeen sekä tarjota keskitetysti huippu-urheilijoiden tarvitsemia tukipalveluja. Toisena merkittävänä kehitysvaiheena on ollut valmennuksen keskittäminen ja lajikohtaisten harjoittelukeskusten perustaminen urheiluoppilaitospaikkakunnille. Valmennuksen resurssien hajanaisuus ja niukkuus on synnyttänyt tarpeen tiivistää yhteistyötä ja verkostoitua. Osa urheiluakatemiaoista on perustettu jo toiminnassa olevien lajikohtaisten valtakunnallisten harjoittelukeskusten yhteyteen, kun taas joillain paikkakunnilla urheiluakatemiaoita on käynnistynyt ennen lajikohtaisten valmennuskeskittymien syntymistä. Liitteessä 1 kaavio kehitysvaiheista urheiluakatemiaoiminnan taustalla.

Urheiluakatemioiden kehitys on ollut viime vuosina nopeaa. Ne ovat syntyneet pääasiassa paikallisesti, alueen omista tarpeista ja lähtökohdista ilman merkittävää valtakunnallista ohjausta. Akatemiats ovat kuitenkin tehneet keskenään yhteistyötä valtakunnallisena verkostona järjestäen mm. vuosittaisia tapaamisia. Tämän esityksen tavoitteena on asemoida urheiluakatemiats osana suomalaista valmennusjärjestelmää, määrittellä työnjako sekä resurssintarpeet.

2. URHEILUAKATEMIOIDEN NYKYTILA

Suomessa toimii tällä hetkellä 12 urheiluakatemiaa ja yksi urheiluakatemia on käynnistysvaiheessa. Kaikilla akatemioilla on yhteinen tavoite, urheilun ja opiskelun yhteensovittaminen parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi akatemioiden toiminnan tavoitteena on päivittäisvalmennuksen tehostaminen sekä ammattivalmentajien toimintaedellytysten parantaminen. Kuitenkin kukin akatemia on organisoitunut omalla tavallaan ja käytännön toimintakin eroaa kussakin akatemiassa.

2.1. Urheiluakatemit 2007

- Etelä-Kymenlaakson urheiluakatemia, Kotka ja Hamina (käynnistynyt v.2004)
- Etelä-Pohjanmaan urheiluakatemia, Kuortane, Ilmajoki, Lapua, Nurmo ja Seinäjoki (käynnistyy v. 2007)
- Joensuun urheiluakatemia, Joensuu (v.2003)
- Keski-Suomen urheiluakatemia, Jyväskylä, Jämsänkoski, Äänekoski (v.2002)
- Lapin urheiluakatemia, Rovaniemi (v.2005)
- Oulunseutu urheiluakatemia, Oulu (v.2001)
- Pohjois-Savon urheiluakatemia, Kuopio, Iisalmi, Karttula, Lapinlahti, Leppävirta, Nilsia, Pielavesi, Siilinjärvi, (v.2004)
- Päijät-Hämeen urheiluakatemia, Lahti (v.2006)
- Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia, Helsinki, Espoo ja Vantaa (v.2003)
- Satakunta Sports Academy, Pori, Ulvila (v.2002)
- Tampereen seudun urheiluakatemia, Tampere (v.2005)
- Turun seudun urheiluakatemia, Turku (v.2004)
- Vaasan seudun urheiluakatemia, Vaasa, Korsholm, Vorå (v.2005)

2.2. Organisaatio ja toimijat

Urheiluakatemioiden perustajatahoina ovat toimineet useimmiten kaupunki tai sen oppilaitokset. Keskeisessä roolissa ovat olleet erityisen tehtävän saaneet urheilulukiot ja -ammattioppilaitokset. Viisi akatemiaa on käynnistänyt toiminnan pääosin EU- tai muulla projektirahoituksella (Lappi, Oulu, Pohjois-Savo, Päijät-Häme, Satakunta), kuusi akatemiaa urheiluoppilaitoksen/kunnan ympärillä (Etelä-Kymenlaakso, Etelä-Pohjanmaa, Joensuu, Pääkaupunkiseutu, Tampere ja Turku) ja kaksi akatemiaa toimii säätiöpohjalla (Keski-Suomi ja Vaasa), joissa molemmissa alueen kuntien panostus on merkittävä.

Urheiluakatemioiden organisaatio rakentuu perustaja- ja toimijatahoista kootun johtoryhmän sekä koordinaattorin ympärille. Suurin osa (9) koordinaattoreista on osa-aikaisia ja vastaa koordinaatiosta oman toimensa ohella. Vähimmillään koordinaatioon on varattu vain joitakin tunteja viikossa, mikä on osoittautunut riittämättömäksi. Koordinoitiresurssin niukkuus on ollut selkeästi rajoittava tekijä verkoston kokoamisen, yhteydenpidon, eri toimijoiden osaamisen hyödyntämisen, työnjaon sekä koko toiminnan kehittämisen kannalta.

Kahdessa akatemiassa on päätoiminen toiminnanjohtaja (Keski-Suomi ja Vaasa) ja kahdessa akatemiassa kokopäiväinen koordinaattori (Päijät-Häme ja Satakunta).

Tyypillisesti kussakin akatemiassa ovat oppilaitoksista mukana II- aste (urheilulukio- ja erityistehtävän saanut ammattioppilaitos ja mahdollisesti myös muita paikallisia toisen asteen oppilaitoksia) sekä korkea-asteelta paikalliset ammattikorkeakoulut ja tiedeyliopistot. Useat akatemit tekevät myös yhteistyötä valtakunnallisten tai alueellisten urheiluopistojen kanssa. Kolmessa akatemiassa toiminta ulottuu myös perusasteelle (Oulu, Pori, Turku).

Oppilaitosten sitoutumisasteissa on eroja, mutta yleisesti voidaan todeta, että oppilaitosten aktiivisen roolin kautta yksi merkittävä urheiluakatemiat toiminnan tavoite on saavutettu: oppilaitokset suhtautuvat huippu-urheiluun myönteisesti ja urheilijoiden opiskelua tarkastellaan aikaisempaa enemmän huippu-urheilun näkökulmasta. Urheiluakatemia on antanut oppilaitoksille hyväksytyt tavan suhtautua urheilijoihin ja "akatemiastatuksen" kautta

urheilijoiden joukko on selkeästi määritelty, mikä osaltaan on edesauttanut toimintakäytäntöjen ja työnjaon selkiyttämistä.

Kaupunkien ja kuntien panos on merkittävä kaikille akatemioille. Välillinen (esim. liikuntapaikkoihin) ja suora (esim. palkkaresurssi akatemian koordinointiin) tuki kanavoituu opetustoimen ja/tai liikuntatoimen kautta. Kaupunkien ja kuntien panostuksen ja myönteisen suhtautumisen vaikutuksesta monilla akatemiapaikkakunnilla valmentautumismahdollisuudet ovat parantuneet merkittävästi, mitä voidaan pitää toisena urheiluakatemiatoiminnan alkuvaiheen merkittävänä saavutuksena. Tarkoituksenmukaiset harjoitusajat ja -paikat on saatu käyttöön aikaisempaa tehokkaammin. Lisäksi harjoituspaikkojen hinnoittelusta on päästy neuvottelemaan ja erilaisten välillisten tukien ja subventioiden kautta kustannustasoa on saatu laskettua.

Kaikkien akatemioiden toiminnassa on mukana lajiliittoja ja paikallisia seuroja. Osa urheiluakatemioiden toiminnasta on perustettu lajikohtaisten valtakunnallisten harjoittelukeskusten yhteyteen, kun taas joillain paikkakunnilla urheiluakatemiatoiminnan käynnistyminen on myötävaikuttanut lajikohtaisten valmennuskeskittymien syntyyn. Osassa urheiluakatemioiden toiminnasta valmennustoiminta perustuu yksinomaan paikalliseen toimintaan.

Paikallinen elinkeinoelämä on yhteistyösopimusten kautta mukana kahdeksassa urheiluakatemiassa. Yhteistyökumppanit ovat tuoneet urheiluakatemiatoimintaan oman toimialansa osaamista sekä lisänneet akatemian näkyvyyttä paikallisesti.

2.3. Valmennus

Yhteensä eri urheiluakatemioiden mukana on n. 2600 urheilijaa. Valittavien urheilijoiden kriteerit ovat pääosin yhtenäiset (kansallinen tai kansainvälinen kärkitaso), mutta käytännön valintatilanteissa on alueellisia ja lajienvälisiä eroja. Joissain akatemioiden mukana on jaoteltu kahteen tasoon.

Valmentajia, pääosin osa-aikaisia, akatemiatoiminnan piirissä on yhteensä n. 160. Pääsääntöisesti valmennuksesta vastaavat urheilujärjestöt -lajiliitot ja seurakunnat. Urheiluakatemiatoiminnan kautta valmennuksen resurssit on saatu yhdistettyjä, ja toiminnan laajuutta ja laatua nostettua. Pääsääntöisesti urheiluakatemiatoiminnalla on ollut myönteisiä vaikutuksia valmennustoimintaan, mutta on todettava, että epäkohtiakin on ilmennyt. Toiminnan laajennuttua ryhmäkoot ovat paikoin kasvaneet liian suuriksi ja valmennuksen taso laskenut. Akatemiavalmennus on osaltaan aiheuttanut päällekkäisiä toimintoja, ja esim. urheiluoppilaitosvalmennuksen merkityksen hämärtymistä. Jossain tapauksissa työnjako ja näkemykset valmennuksen vastuusta akatemian ja seuran/lajiliiton välillä eivät ole olleet selkeitä, mikä on aiheuttanut ristiriitoja.

Lajikohtaisia valtakunnallisia harjoittelukeskuksia urheiluakatemioiden yhteydessä on tällä hetkellä kymmenessä lajissa yhteensä 17, alueellisia harjoittelukeskuksia 11 lajissa yhteensä 25. Kaikissa akatemioiden toimintaa paikallisten seurojen kanssa, mutta yhteistoiminnan laajuus vaihtelee. Lajiliitoille tehdyn kyselyn mukaan liitot ovat lähitulevaisuudessa keskittämässä yhä useammin valmennustoimintaansa urheiluakatemiapaikkakunnille.

2.4. Opintojen tukimuodot ja joustavat opiskelujärjestelyt

Opintojen ohjaus ja opintojen erityisjärjestelyt on järjestetty mukana olevien oppilaitosten toimesta. Oppilaitokset ovat nimenneet yhdyshenkilön, joka toimii linkkinä oppilaitoksen, urheilijan ja urheiluakatemioiden välillä. Yhdyshenkilö on tarvittaessa toiminut välittäjänä urheilijan ja opettajan välillä. Oppilaitosten tarjoamat tukimuodot ja mahdollisuudet erityisjärjestelyihin vaihtelevat oppilaitoksittain ja koulutusohjelmien mukaan. Tyypillisimpiä opintojen tukimuotoja ovat tehostettu ohjaus, tukiopeus, joustavat tenttiaikataulut, mahdollisuudet leireillä tenttimiseen, verkko- ja etäopetuksen tehostaminen, valmennuksen lukeminen osaksi vapaasti valittavia opintoja ja lisäajan myöntäminen opintoihin. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että akatemiatoiminta on vaikuttanut positiivisesti: oppilaitokset ovat aikaisempaa halukkaampia etsimään ja kehittämään vaihtoehtoisia suoritustapoja ja opintojen

joustoja. Käytännössä joustavien järjestelyjen saaminen edellyttää urheilijalta kuitenkin aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta. Tiedonkulun ja kehittämisen kannalta myös koordinaattorin rooli on keskeinen.

Urheiluakatemioiden järjestetään säännöllisesti tapaamisia eri mukana olevien oppilaitosten kesken. Kahdessa akatemiassa (Vaasa, Päijät-Häme) toimii oma opintoasioihin keskittynyt koordinaattori.

2.5 Tukipalvelut

Urheiluakatemit järjestävät tukipalveluja verkostojensa puitteissa. Tyypillisiä tukipalveluja ovat lihashuoltoon, fysioterapiaan ja terveydenhuoltoon sekä urheilijan kasvuun liittyvät palvelut, joita akatemiaurheilijat ovat voineet käyttää kohtuullista korvausta vastaan tai jopa maksutta. Useimmat palvelun tarjoajat ovat lähteneet mukaan aidosta kiinnostuksesta tukea nuoria urheilijoita, eivät saavuttaakseen taloudellista voittoa.

Akatemiatoiminnan alkuvaiheessa opintomahdollisuuksien parantaminen ja valmentautumisen tehostaminen ovat kuitenkin olleet tukipalvelujen kehittämistä keskeisemmässä asemassa ja tukipalvelujen tarjonnan osalta urheiluakatemioiden onkin eniten keskinäisiä eroja. Lisäksi akatemioiden haasteena on ollut rajallinen henkilöresurssi tukipalveluverkoston kokoamiseen.

2.6. Urheiluakatemioiden asema suhteessa toisen asteen erityisen tehtävän urheiluoppilaitoksiin

Erityisen tehtävän urheiluoppilaitokset ovat olleet aktiivisia urheiluakatemiatoiminnan kehittämisessä. Akatemioiden ja urheiluoppilaitosten välillä on selvää synergiaetua. Urheiluoppilaitoksissa on urheiluakatemiatoiminnan kannalta keskeistä osaamista ja kokemusta urheilijoiden opiskelujen tukemisesta sekä yhteistyöstä lajien ja seurojen kanssa. Lisäksi urheiluoppilaitosten resurssia on mahdollista hyödyntää valmentajapalkkauksissa ja kouluvalmennus on luontevasti integroitavissa lajivalmennukseen, koska se muodostaa merkittävän osan urheilijoiden valmentautumista jo tällä hetkellä.

Urheiluakatemiatoiminta puolestaan tuo lisäarvoa urheiluoppilaitoksille, koska se antaa mahdollisuuden urheiluoppilaitostoiminnan kehittämiselle osana valtakunnallista ja alueellista järjestelmää. Urheiluakatemia toimii jatkumona toisen asteen urheilijakoulutuksesta korkea-asteen opintoihin tukien näin urheilijoiden siirtymistä seuraavalle koulutusportaalle. Parhaimmillaan turhat väli vuoden jäävät pois. Urheiluakatemioiden lajikohtaiset harjoittelukeskittymät antavat urheiluoppilaitoksille mahdollisuuden kehittää oppilaitosvalmennustaan siten, että lajikohtaisesti löydetään parhaat mahdolliset valmentautumismuodot ja lahjakkaimmille urheilijoille on mahdollista tarjota tehostettua valmennusta. Kuitenkin on todettava, että urheiluakatemiatoiminta on paikoin hämärtänyt mielikuvaa urheiluoppilaitosjärjestelmästä sekä urheilijoiden että valmentajien keskuudessa, koska valmennusryhmiin on tullut urheilijoita myös muista oppilaitoksista.

Lähtökohtana urheiluakatemiatoiminnan kehittämisessä tulee olla, että erityisen tehtävän urheiluoppilaitokset ovat keskeisessä roolissa ja että urheilijat hakeutuvat ensisijaisesti paikkakuntansa urheilulukioon tai -ammattioppilaitokseen. Lisäksi tulee huomioida, että erityisen tehtävän oppilaitokselle suunnatut resurssit ovat erillisiä urheiluakatemiatoiminnan resursseista. Erityisen tehtävän urheiluoppilaitosten valmennusryhmät eivät saa kasvaa valmennuksen laadun kustannuksella. Mikäli ryhmiin tulee akatemiayhteistyön myötä urheilijoita muista oppilaitoksista, pitää myös valmennukseen olla käytettävissä lisäresursseja.

2.7. Toimijoiden motiiveja olla mukana urheiluakatemiatoiminnassa

2.7.1 Oppilaitokset

Urheiluakatemioiden perustamisen aikoihin käytiin Suomessa yleisesti paljon keskustelua opintojen ohjauksen merkityksestä ja tärkeydestä. Opintojen ohjauksen tarve kytkeytyi erityisesti yliopistojen tutkintorakennemuutokseen, joka rajoitettuihin opintoaikoihin on entistä tiukempi urheilijalle opiskelijalle. Samoihin aikoihin myös urheilijoiden koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvät haasteet olivat valtakunnallisesti esillä.

Oppilaitosten ensisijainen motiivi olla mukana urheiluakatemiatoiminnassa on halu auttaa lahjakkaita urheilijoita tulevaisuuden ammatin hankkimisessa urheilun ohella. Huippu-urheilijoiden koetaan olevan yksi erityinen kohderyhmä, jossa on runsaasti lahjakkaita nuoria, joille on tärkeää saada mahdollisuus yhdistää pitkän tähtäimen valmistautuminen elämään koulutuksen avulla, mutta samalla myös panostaa urheiluun.

Lisäksi urheiluakatemiatoiminnan katsotaan auttavan löytämään toimintamalleja yksilölliseen ohjaukseen ja opintojen henkilökohtaistamiseen hyödyttäen kaikkia opiskelijoita. Myös verkostoituminen sekä paikallisten että valtakunnallisten toimijoiden kanssa koetaan tärkeäksi. Urheiluakatemiatoiminta nähdään myös keinona edistää opiskelijarekrytointia ja markkinointia sekä vahvistaa mainetta opiskelu- ja urheilupaikkakuntana.

2.7.2 Kaupungit ja kunnat

Kaupunkien ja kuntien motiivit urheiluakatemiatoiminnassa mukana olemiseen liittyvät erityisesti paikkakunnan vahvuuksien esille tuomiseen ja edelleen kehittämiseen. Urheiluakatemioita nähdään keinona vahvistaa asemaa urheilu- ja opiskelupaikkakuntana sekä edesauttaa urheilua harrastavien nuorten jäämistä omalle kotipaikkakunnalle opiskelemaan ja asumaan peruskoulutuksen sekä opiskelu- ja urheilu-uran jälkeenkin. Lisäksi kaupungit ja kunnat haluavat olla mukana valtakunnallisessa kehityksessä ja tukea uudenlaisten toimintamuotojen syntymistä. Urheiluakatemiatoiminnan nähdään mahdollistavan resurssien tehokkaamman käytön sekä yhteistyön lisäämisen toimialojen sisällä, poikkihallinnollisesti sekä yli kuntarajojen. Urheiluakatemian kautta tulevaa ulkopuolista asiantuntemusta ja tukea paikalliseen toimintaan pidetään myös tärkeänä.

2.7.3. Lajiliitot

Lajiliittojen valmennusjärjestelmissä (sekä yksilö- että joukkuelajeissa) urheiluakatemiatoiminnalla on merkitystä erityisesti urheilijan siviiliuran tukemisessa sekä harjoittelupaikkojen ja tukipalvelujen saatavuuden edistämiseksi. Urheiluakatemioita tuo harjoittelukeskuksen ja muiden valmennuskeskittymien (kuten esim. liigaseura ja sen talenttiakatemia) ulottuville kokonaisvaltaisen valmentautumisen kannalta merkittäviä palveluja, joita yksittäisten lajien tai toimijoiden ei ole mahdollista saada. Keskitettyjen tukipalvelujen tarve on suuri erityisesti pienissä ja keskisuurissa lajeissa.

Liittojen näkemysten mukaan urheiluakatemioiden kautta voidaan myös tehostaa lahjakkaiden urheilijoiden päivittäisharjoittelua ja luoda edellytyksiä ammattivalmennukselle. Lisäksi liitot pitävät urheiluakatemioita yhteistyöfoorumina, joka parhaimmillaan tuo lajeja ja valmentajia yhteen ja lisää vuoropuhelua yli lajirajojen. Erityisesti niissä liitoissa, joissa valmennusta on keskitetty opiskelupaikkakunnille, urheiluakatemiatoiminta on jo oleellinen osa valmennusjärjestelmää ja monissa muissakin liitoissa akatemioiden roolin nähdään vahvistuvan ja tulevan entistä tärkeämmäksi tulevaisuudessa.

2.8 Urheilijoiden kokemuksia urheiluakatemiatoiminnasta

Urheiluakatemiatoiminnan vaikutuksista urheilijoiden opiskelujen etenemiseen ja urheilijan kokonaistilanteeseen on toistaiseksi olemassa vain vähän tutkittua tietoa. Joitakin selvityksiä on kuitenkin tehty sekä urheiluakatemioiden että Olympiakomitean toimesta. Samalla on selvitetty urheilijoiden mielipiteitä akatemioiden tarjoamien palvelujen tarpeellisuudesta ja kokemuksia urheiluakatemiatoiminnassa yleisesti.

Keväällä 2006 olympia- ja paralympiatukiurheilijoille tehdyssä kyselyssä kävi ilmi, että vain hieman yli puolet vastaajista (vastaajia yhteensä 250) oli kuullut akatemiasta ja heistä noin

puolet ilmoitti kuuluvansa johonkin akatemiaan. Kaksi kolmasosaa akatemiajäsenistä oli käyttänyt akatemioiden palveluja, kun koko vastaajajoukossa palveluja hyödyntäneiden osuus oli vain n. 15%. Urheiluakatemiaan toimintaan tyytyväisiä oli kyselyn mukaan kolmasosa palvelujen käyttäjistä.

Kysyttäessä yleisesti tukipalvelujen tärkeydestä kävi ilmi, että tärkeimpinä palveluina pidetään fysioterapia-, hieronta- ja lääkäripalveluja, mutta erityisesti ikäryhmän 20-24 v. urheilijat kokevat tarvitsevänsä tukea opintoihin ja vastaavasti ikäryhmän 25-29 v. urheilijat urasuunnitteluun ja työnhakuun. Urheilijat kokevat, että tuki opinnoissa ja urasuunnittelussa sekä työnhaussa auttaa keskittymään urheiluun ja lisäksi sen koetaan pidentävän urheilu-uraa. Myös tukea media- ja sponsoriyhteyksissä pidettiin tärkeänä.

Yli 80% vastaajista on sitä mieltä, että muutkin kuin suoraan valmentautumiseen liittyvät tukipalvelut vaikuttavat myönteisesti urheilusuorituksiin.

Tammikuussa 2007 tehtiin viiden urheiluakatemiaan (Keski-Suomi, Lappi, Oulu, pääkaupunkiseutu, Vaasa) korkea-asteella opiskeleville urheilijoille (yhteensä 369 urheilijaa) kysely, johon vastasi n. 230 akatemiaurheilijaa. Vajaa kuudennes (16%) akatemiaurheilijoista kokee urheiluakatemiaan helpottaneen opiskelun ja urheilun yhteensovittamista paljon tai erittäin paljon, reilu kolmannes (37%) jonkin verran. Vajaa kolmannes (29%) ei koe saavansa lainkaan hyötyä urheiluakatemiasta opiskelun ja urheilun yhteensovittamisessa. Urheiluakatemiaan tarjoamista palveluista tärkeimmiksi arvioitiin fysioterapia-, hieronta- ja lääkäripalvelut sekä opintojen erityisjärjestelyt. Urheiluakatemiaan valmennuspalveluita piti tärkeänä 40% vastaajista.

Yhteenvedon selvityksistä voidaan todeta, että tarve urheiluakatemiaan tarjoamille palveluille on selkeästi olemassa, mutta toistaiseksi tietous akatemiaista ja niiden tarjoamista palveluista on urheilijoiden keskuudessa vielä melko vähäistä. Myös palvelujen hyödyntäminen on melko vähäistä, mikä voi johtua paitsi epätietoisuudesta, mutta siitä että palvelujen saatavuus ja itse palvelujen sisältö eivät ole vielä riittävän hyvällä tasolla. Merkitystä on varmasti myös sillä, että urheiluakatemioiden palvelujen hyödyntäminen perustuu pitkälle urheilijan omaan aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen.

3. ESITYS URHEILUAKATEMIOIDEN AUKTORIOINNISTA OSAKSI SUOMALAISTA HUIPPU-URHEILUJÄRJESTELMÄÄ

Suomalaisen valmennusjärjestelmän näkökulmasta urheilijan koulutuksen ja siviiliuran varmistaminen on aikaisempaa kiinteämpi osa valmennuksen kokonaistavoitetta ja se on nostettu esille huippu-urheilua käsittelevissä strategioissa ja mietinnöissä ('Huippu-urheilu 2000-luvulla' -strategia, Huippu-urheilutyöryhmän muistio).

"Suomalaisen huippu-urheilujärjestelmän tulee taata lahjakkaille urheilijoille mahdollisuus kehittyä lajinsa huipuksi sekä luoda edellytykset opiskelulle urheilu-uran ohessa. Urheilijan sijoittuminen yhteiskuntaan tulee olla osa valmennusprosessia ja yksi sen tavoitteista. Koulutusjärjestelmään tulee osaltaan ottaa huomioon huippu-urheilijoiden opiskeluun liittyvät erityispiirteet." (Huippu-urheilun strategia 2002-)

Yhtenä valmennusjärjestelmän kehittämisen lähtökohtana onkin näkemys siitä, että valmennusta keskitetään paikkakunnille, joissa on mahdollista varmistaa urheilijoiden opiskelumahdollisuudet ja tukipalvelut. Urheiluakatemit osana valmennusjärjestelmää auttavat valmentautumisen, opiskelun ja muun elämän integroinnissa ja tukevat huippu-urheilun eettisen pohjan vahvistamista.

3.1. Urheiluakatemioiden perustarkoitus ja ydintehtävä: missio ja visio

Työryhmän näkemyksen mukaan **urheiluakatemiatoiminnan missio on:**

"Mahdollistaa siviiliuran rakentaminen huippu-urheiluvalmentautumisen rinnalla."

Tämä tarkoittaa:

1. huippu-urheilun ja opiskelujen joustavan yhdistämisen sekä urheilijoiden urasuunnittelun tukemista
2. laadukkaaseen valmentautumiseen ja urheilijan elämään liittyvien tukipalvelujen saatavuuden parantamista

sekä lajikohtaisten harjoittelukeskusten ja eri toimijoiden yhteistyön kautta

3. osallistumista päivittäisharjoittelun/-valmennuksen tehostamiseen
4. osallistumista ammattivalmennusmahdollisuuksien luomiseen

Työryhmän näkemyksen mukaan **urheiluakatemiatoiminnan visio 2010 on:**

"Urheiluakatemit ovat osa Suomen Olympiakomitean, lajiliittojen ja OPM:n hyväksymää suomalaista huippu-urheilujärjestelmää."

Tämä tarkoittaa, että

1. Urheiluakatemit ovat alueellisia huippu-urheilun osaamiskeskuksia
2. Toiminta perustuu tehokkaaseen verkottumiseen, kaupunkien, oppilaitosten, lajiliittojen ja paikallisten urheiluseurojen väliseen yhteistyöhön sekä niiden selkeään roolijakoon.
3. Valtakunnallisesta koordinaatiosta vastaa Suomen Olympiakomitea."

3.2 Urheiluakatemioiden toiminnan yhteiset periaatteet ja työnjako

Urheiluakatemia on yhteistyöverkosto, jonka toiminta perustuu kumppanuuteen, eri toimijoiden osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntämiseen. Työnjako toimijoiden välillä tulee olla selkeä. Verkosto on huippu-urheilun osaamiskeskus, joka hyödyntää olemassa olevia rakenteita, resursseja ja osaamista mahdollisimman tehokkaasti. Verkosto huomioi lajien ja eri paikkakuntien erityispiirteet. Liitteessä 2 kaaviokuva verkostosta.

Koordinaatio on järjestettävä olemassa olevien tai perustettavien virallisten rakenteiden yhteyteen (esim. yhdistys tai säätiö) ja siihen on varattava riittävästi resursseja. Erityisen tehtävän urheiluoppilaitosten rooli urheiluakatemioiden toiminnassa tulee olla keskeinen. Jatkossa tulee selvittää opetusministeriön myöntämän erityisen tehtävän laajentamista koskemaan urheiluakatemioiden koordinaatiota.

Urheiluakatemia on avoin kaikkien lajien urheilijoille. Jäsenyys ei perustu ainoastaan opiskelijastatukseen. Urheiluakatemioiden urheilijat on luokiteltu kolmeen tasoon:

1. Olympiakomitean tukiurheilijat
2. Lajiliittojen maajoukkuevalmennusryhmiin kuuluvat urheilijat (aikuiset-nuoret)
3. Kansallisen tason urheilijat

Alimpaan tasoon hyväksyttävien urheilijoiden kriteerit määrittelee kukin akatemia itse paikallisista lähtökohdista.

Urheiluakatemioiden, Olympiakomitean, lajiliittojen ja seurojen yhteistyöllä valmennuksen palvelutarjotin tulee rakentaa kullekin tasolle tarkoituksenmukaiseksi.

3.2.1 Työnjako

Kaikilla toimijoilla on vastuu omilla tahoillaan edistää toimenpiteitä, joilla huipulle tähtäävien urheilijoiden kokonaisvaltaista, siviiliuran huomioivaa valmentautumista voidaan tukea.

Oppilaitokset vastaavat opetuksesta, opintojen suunnittelusta ja ohjauksesta, urasuunnittelusta sekä opintojärjestelyistä ja vastaavat niistä aiheutuneista kustannuksista. Oppilaitokset voivat myös osallistua koordinaation sekä myös valmennuksen kustannuksiin.

Kaupungit ja kunnat ovat mukana vastaamassa olosuhteista ja koordinaatiosta paikallisten ja alueellisten päätösten mukaisesti. Koulutuksen järjestäjinä ja oppilaitosten ylläpitäjinä ne ovat sitoutuneita akatemiatoimintaan myös oppilaitosten kautta.

Lajiliitoilla ja seuroilla on valmennuksen ja kilpailutoiminnan päävastuu.

Valmentautuminen tapahtuu pääasiassa lajikohtaisten harjoittelukeskusten tai harjoittelukeskittymien sekä seuratoiminnan kautta, joissa toimii päätoimisia valmentajia. Paikallisten urheiluseurojen rooli on vahva ja paikallisesti vahvat lajit ovat mukana toiminnassa. Joukkuelajeissa valmentautumisen perusyksikön muodostavat usein liigaseura ja sen talenttiryhmä. Pelaajan valmennuksesta päättää ja vastaa ensisijaisesti seuran nimeämä valmentaja, joka vastaa myös yhteistyöstä ja yhteydenpidosta pelaajan muiden valmentajien kesken.

Lajiliitot ja seurakunnat vastaavat pääasiallisesti valmentajien palkkauksesta. Lisäksi urheiluoppilaitoksilla ja Olympiakomitealla on mahdollisuudet osallistua merkittävällä panoksella valmentajien palkkaamiseen.

Tukipalvelujen tarjoajat tarjoavat omaa ammattitaitoaan joko lajikohtaisesti harjoittelukeskittymän kautta tai keskitetysti koko akatemialle. Palvelujen kustannuksista vastaavat pääsääntöisesti lajiliitot, seurakunnat tai urheilijat itse. Palvelut pyritään tarjoamaan edulliseen hintaan. Lisäksi palvelujen saatavuus ja laatu ovat tärkeitä laatuksiteerejä.

Urheiluakatemia on koordinaatioelin, joka tuottaa verkottaa ja tuo toiminnassaan mukana olevien tahojen olemassa olevia tukijärjestelmiä ja -palveluja urheilijoiden ulottuville. Lisäksi urheiluakatemia koordinoi ja luo olosuhteita harjoittelulle ja valmennukselle.

Urheiluakatemian koordinaatiotehtävään kuuluu:

- 1) Yhteydenpito urheilijoihin
  - hakuprosessi
  - konsultointi
  - akatemian toiminnasta tiedottaminen

- 2) Yhteydenpito oppilaitoksiin
  - yhdyshenkilöt (+ johto),
  - yhdyshenkilöiden kouluttaminen
  - yhdyshenkilöverkoston koordinointi
  - oppilaitostapaamisten järjestäminen

- 3) Yhteydenpito urheilutoimijoihin
  - paikalliset urheiluseurat
  - lajiliitot
  - Olympiakomitea
  - liikuntatoimi
  - muut toimijat (aluejärjestöt, asiantuntijaorganisaatiot...)

- 4) Tukipalveluiden koordinointi
  - terveydenhuolto
  - asuminen
  - kuljetukset
  - urheilijakoulutus (toiminta mediassa, tukijoiden hankinta ja yhteistyö tukijoiden kanssa)
  - muut tukipalvelusopimukset (varusteet/urheiluliikkeet, pankit, vakuutukset...)

- 5) Valmentautumisolosuhteiden koordinointi
  - sopiminen kunnallisten ja yksityisten harjoitusolosuhteiden käytöstä/maksuista (harjoituskortit)

- 6) Vastuu urheiluakatemian sisäisestä toiminnasta
  - johto-, kehittämis- ym. tukiryhmien toiminnan koordinointi
  - budjettivastuu
  - edunvalvonta
  - jne.

- 7) Tiedotus
  - kotisivujen päivitys
  - markkinointi
  - mediasuhteet

- 8) Valtakunnallinen urheiluakatemiayhteistyö
  - urheiluakatemioiden yhteiset tapaamiset
  - urheiluoppilaitosseminaarit

Olympiakomitea koordinoi urheiluakatemiatoimintaa valtakunnallisesti.

Olympiakomitea vastaa urheiluakatemiatoiminnan kehittämistyön yhteisistä linjauksista niin, että ne vastaavat huippu-urheilun vaatimuksia nyt ja tulevaisuudessa. Olympiakomitea järjestää urheiluakatemiaverkostolle yhteisiä foorumeita toiminnan kehittämiseksi sen kaikilla sektoreilla sekä valmentajille mahdollisuuksia osaamisensa kehittämiseen suomalaisessa valmentajakoulutusrakenteessa. Olympiakomitea vastaa suomalaisen urheiluakatemia-toiminnan linkittämisestä kansainvälisiin vastaaviin järjestelmiin.

Olympiakomitea myöntää valtakunnallisen urheiluakatemiastatuksen tekemänsä auditoinnin perusteella ja resursoi akatemioita sekä välillisesti että suoraan. Olympiakomitea toimii myös toiminnan arvioijatahona.

3.3. Auditointi valtakunnallisen urheiluakatemia -statuksen perustana

Urheiluakatemioiden kehittyminen urheiluoppilaitosten toiminnan jatkumoksi on perustunut pääosin paikallisten toimijoiden aktiivisuuteen ja haluun kehittää lahjakkaiden urheilijoiden mahdollisuuksia tähdätä huipulle opiskelun ohella. Myönteisesti alkaneen toiminnan jatkokehityksen ja hyvän lajiliitto- ja urheiluseurayhteistyön varmistamiseksi on tarpeellista luoda valtakunnallinen toimintamalli. Erityisesti määrätietoinen, suunnitelmallinen ja ammattitaitoinen valmennus on varmistettava, jotta lahjakkaat urheilijat voisivat saavuttaa parhaan osaamisensa tason ja samanaikaisesti valmistautua siviilielämän haasteisiin opiskelemalla itselleen ammatin. Esitys valtakunnallista koordinoinnista ja akatemioiden tiiviimmästä linkittämisestä osaksi suomalaista huippu-urheilujärjestelmää on tullut lajiliitoilta ja erityisesti urheiluakatemioiden itseltään. Suomen Olympiakomitea on valmis ottamaan urheiluakatemioiden koordinoituvastuun vuoden 2008 alusta.

Urheiluakatemat voivat hakea Suomen Olympiakomitealta auditointia. Auditoinnin perusteella akatemioiden voivat saada Olympiakomitean valtakunnallisen urheiluakatemia -statuksen, joka on määräaikainen. Akatemioiden toiminnan laatua arvioidaan viiden vuoden välein.

Auditointia voi hakea syksystä 2007 alkaen. Tavoitteena on myöntää ensimmäiset valtakunnalliset huippu-urheiluakatemiastatukset vuoden 2008 alusta ja samalla aloittaa toiminnan valtakunnallinen koordinointi. Auditoinnissa on kaksi tasoa: 1) **vaadittavat peruskriteerit** ja 2) toiminnan laatuun kohdistuvat paikkakunta-/akatemiakohtaiset **arvioitavat seikat**. Auditoinnin kuusi pääkohtaa ovat: 1) opiskelumahdollisuudet, 2) valmentautuminen, 3) valmentautumisen tukitoimet, 4) valmentautumisolosuhteet, 5) akatemian hallinnolliset järjestelyt ja 6) akatemiatoiminnan seuranta. Valtakunnallisen urheiluakatemia -statuksen saamiseksi akatemian tulee täyttää vaaditut peruskriteerit sekä saada myönteinen lausunto toiminnan laadusta arvioitavien seikkojen perusteella.

3.3.1 Urheiluakatemioiden auditoinnissa käytettävät peruskriteerit ja arvioitavat seikat

1. Opiskelumahdollisuudet

Vaadittavat:

- Paikkakunnalla oltava urheiluoppilaitos tai toiminnallisesti urheiluoppilaitoksen tasoinen oppilaitos, joka toimii akatemian koordinoijatahona tai on muuten merkittävässä roolissa akatemiatoiminnassa
- Paikkakunnalla oltava mahdollisuus korkea-asteen tutkinnon suorittamiseen (vähintään ammattikorkeakoulu ja yliopistokeskus) ja niitä tarjoavat oppilaitokset ovat mukana akatemiatoiminnassa
- Oppilaitosten sitoutuminen on dokumentoitu
  - a) oppilaitoksen ja akatemian välillä vähintään kumppanuussopimus, jossa kirjattuna yhteiset tavoitteet ja sovitut käytännöt
  - b) oppilaitoksessa nimetty yhteyshenkilö/urheiluakatemia opinto-ohjaaja, joka koordinoi urheilijoiden opintojen ohjausta, opintojen järjestelyjä ja urasuunnittelua

Arvioitavat:

- opiskelupaikkavoluumin/opiskelualatarjonnan kokonaisuus
- oppilaitosten mahdollisuus tarjota joustavia opintoratkaisuja
- oppilaitoksen toimenpiteet ja suunnitelmallisuus urheilijoiden opintojen ohjauksen, opintojärjestelyn ja urasuunnittelun tehostamiseksi
- oppilaitosten aktiivisuus akatemiatoiminnassa
- yhdyshenkilön asema, resurssit, vaikutusmahdollisuudet

2. Valmentautuminen

Vaadittavat:

- Paikkakunnalla oltava vähintään kolmen lajiliiton harjoittelu-/valmennuskeskus tai muu merkittävä lajin valmennuskeskittymä. Kunkin lajin keskuksessa on oltava:
  - a) keskuksen toiminta lajiliiton toiminta- ja taloussuunnitelmassa
  - b) kumppanuussopimus akatemian kanssa
  - c) vähintään yksi päätoiminen, käytännön valmennusta toteuttava valmentaja

Arvioitavat:

- keskusurheilijoiden määrä/taso:
  - a) olympiakomitean tukiurheilijoiden määrä
  - b) aikuisten maajoukkueurheilijoiden määrä
  - c) nuorten maajoukkueurheilijoiden määrä
  - d) kansallisen tason keskusurheilijat
- harjoittelu-/valmennuskeskuksen merkitys liiton valmennusjärjestelmässä/maajoukkuetoiminnassa
- käytännön valmennusta toteuttavien valmentajien kokonaismäärä
- keskuksen valmentajien toimintaedellytykset
- keskuksen valmentajien resursoinnin pysyvyys
- ohjattujen harjoitusten määrä/viikko (eriteltynä urheiluoppilaitosharjoitukset, harjoittelukeskus-/valmennuskeskusharjoitukset)
- keskusurheilijoiden käytettävissä olevat olosuhteet/suorituspaikat
- keskuksen sitoutuneiden seurojen määrä
- keskuksen/lajin valmennuskeskittymän vuorovaikutus urheiluakatemian kanssa
- muut kuin lajiliittojen harjoittelukeskuksiin/valmennuskeskittymiin kuuluvat urheilijat
  - määrä ja taso
  - toimenpiteet, joilla akatemia tukee näiden urheilijoiden valmentumista

3. Valmentautumisen tukitoimet

Vaadittavat:

- akatemialla kumppanuussopimus lääkärikeskuksen tai useiden urheilulääkäreiden kanssa
- akatemialla kumppanuussopimus urheilufysioterapiayrityksen tai useiden urheilufysioterapeuttien/-hierojien kanssa

Arvioitavat:

- urheilulääkäreiden saatavuus
- urheilufysioterapeuttien/-hierojien saatavuus
- ravitsemusasiantuntijoiden saatavuus
- psyykkisen valmennuksen asiantuntijoiden saatavuus
- muiden tukipalveluiden saatavuus
- muut valmentautumisen tukitoimenpiteet

4. Valmentautumisolosuhteet

Vaadittavat:

- mahdollisuus lajiharjoitteluun akatemian kumppanuuslajeissa

Arvioitavat:

akatemiakaupungin liikuntatoimen sitoutuneisuus
yleisten valmentautumispaikkojen määrä, etäisyydet, kulkuyhteydet
liikuntapaikkojen käyttömahdollisuus akatemiaurheilijoille

5. Urheiluakatemian hallinnolliset järjestelyt

Vaadittavat:

- akatemian taustalla oltava oikeustoimikelpoinen taho
- eri tahojen sitoutuminen akatemian koordinointiin dokumentoitu
- akatemialla oltava päätoiminen yhteyspäällikkö
- yhteyspäälliköllä oltava selkeä toimenkuva
- akatemialla oltava johtoryhmä
- akatemialla oltava toiminta- ja taloussuunnitelma

Arvioitavat:

- hallinnon suhde olemassa oleviin rakenteisiin
- yhteyspäällikön toimenkuva
- yhteyspäällikön palkan resurssointi ja toimen pysyvyys

6. Toiminnan seuranta

Vaadittavat:

- akatemialla oltava arviointi-/seurantajärjestelmä
- toimintakertomus

Arvioitavat:

- seuranta- ja arviointijärjestelmän toimivuus
- toiminnan kokonaisuuden arviointi huippu-urheilijoiden näkökulmasta (OK:n tukiurheilijat), mm. urheilijapalaute

3.4. Urheiluakatemiatoiminnan valtakunnallinen resurssointi

Vaaditut kriteerit ja laatuvaatimukset täyttävät urheiluakatemit saavat valtakunnallisen urheiluakatemia –statuksen ja sen myötä mahdollistuvat erilaiset välilliset tukimuodot. Huippu-urheilun toimintaedellytykset omaavat akatemit voivat saada lisäksi suoraa tukea yhteyspäällikön palkkaukseen/koordinoinnin kustannuksiin.

1. Välillinen tuki

- Suomen Olympiakomitean virallinen urheiluakatemiastatus
- Valtakunnalliset tapahtumat (akatemiatapaaminen, opinto-ohjaajien tapaaminen jne)
- Olympiakomitean opinto- ja uraohjauksen asiantuntijapalvelut
- Olympiakomitean muut asiantuntijapalvelut
- valmentajapalkkaustuki lajiliittojen/seurojen kautta

2. Suora tuki

- yhteyspäällikön/koordinoinnin palkkausresurssi (määräaikainen)

4. YHTEENVETO

Työryhmän näkemyksen mukaan

Perustehtävä

Urheiluakatemit osana suomalaista valmennusjärjestelmää auttavat valmentautumisen, opiskelun ja muun elämän integroinnissa ja tukevat huippu-urheilun eettisen pohjan vahvistumista.

Urheiluakatemioiden perustehtävänä on mahdollistaa siviiliuran rakentaminen huippu-urheiluvalmentautumisen rinnalla. Urheiluakatemioiden kautta tuetaan huippu-urheilun ja opiskelujen joustavan yhdistämistä sekä edistetään laadukkaaseen valmentautumiseen ja urheilijan elämään liittyvien tukipalvelujen saatavuutta. Lajikohtaisten harjoittelukeskusten ja eri toimijoiden yhteistyön kautta urheiluakatemit osallistuvat myös päivittäisharjoittelun ja -valmennuksen tehostamiseen sekä ammattivalmennusmahdollisuuksien luomiseen.

Toimintamalli- ja työnjako

Urheiluakatemia on yhteistyöverkosto, jonka toiminta perustuu mukana olevien toimijoiden osaamisen ja asiantuntijuuden sekä olemassa olevien rakenteiden mahdollisimman tehokkaaseen hyödyntämiseen. Toiminnassa huomioidaan lajien ja paikkakuntien erityispiirteet.

Urheiluakatemian toimijoiden välisen työnjaon tulee olla selkeä. Oppilaitokset vastaavat opetuksesta, opintojen suunnittelusta ja ohjauksesta sekä urasuunnittelusta. Kaupungit ja kunnat ovat mukana vastaamassa olosuhteista ja koordinaatiosta paikallisten ja alueellisten päätösten mukaisesti. Lajiliitoilla ja seuroilla on valmennuksen ja kilpailutoiminnan päävastuu. Urheiluakatemia on koordinaatioelin, joka tuotteistaa, verkottaa ja tuo toiminnassaan mukana olevien tahojen olemassa olevia tukijärjestelmiä ja -palveluja urheilijoiden ja valmentajien ulottuville.

Urheilijat

Urheiluakatemian urheilijat tulee luokitella kolmeen tasoon:

1. olympiakomitean tukiurheilijat, 2. maajoukkuevalmennettavat, 3. kansallisen tason urheilijat.

Urheiluakatemian tulee olla avoin kaikkien lajien urheilijoille, eikä jäsenyys saa perustua ainoastaan opiskelijastatukseen.

Paikallinen koordinaatio

Urheiluakatemioiden koordinaatio on järjestettävä olemassa olevien tai perustettavien virallisten rakenteiden yhteyteen ja siihen on varattava toiminnan kannalta riittävät resurssit. Erityisen tehtävän urheiluoppilaitoksilla tulee olla joko koordinaatiovastuu tai muuten merkittävä rooli akatemiatoiminnassa. Lähtökohtana kehittämistoiminnassa tulee olla, että urheilijat hakeutuvat ensisijaisesti paikkakuntansa urheilulukioon tai -ammattioppilaitokseen. Lisäksi tulee huomioida, että erityisen tehtävän oppilaitokselle suunnatut resurssit ovat erillisiä urheiluakatemian resursseista.

Jatkossa tulee selvittää opetusministeriön myöntämän erityisen tehtävän laajentamista koskemaan urheiluakatemioiden koordinaatiota.

Valtakunnallisen urheiluakatemia -statuksen myöntämisen prosessi ja aikataulu

Urheiluakatemit voivat hakea Olympiakomitealta auditointia, jonka perusteella valtakunnalliset urheiluakatemia -statukset myönnetään. Auditoinnissa on kaksi tasoa: 1) vaadittavat peruskriteerit, jotka akatemian tulee täyttää ja 2) toiminnan laatuun kohdistuvat paikkakunta-/akatemiakohtaiset arvioitavat seikat. Status on määräaikainen ja sen myötä mahdollistuvat erilaiset välilliset tukimuodot. Huippu-urheilun toimintaedellytykset omaavat akatemit voivat saada lisäksi Olympiakomitealta suoraa tukea yhteyspäällikön palkkaukseen/koordinoimisiin kustannuksiin.

Auditoinnit aloitetaan syksyllä 2007. Tavoitteena on, että Olympiakomitea myöntää ensimmäiset valtakunnalliset huippu-urheiluakatemiastatukset vuoden 2008 alusta ja samalla aloittaa toiminnan valtakunnallisen koordinoimisen.

TERMINOLOGIAA:

Harjoittelukeskus: lajikohtainen ja liittojohtoinen keskittymä, jonka tarkoituksena on tehostaa huippu-urheilijoiden päivittäisvalmennusta ammattivalmentajan johdolla sekä parantaa valmentautumisedellytyksiä. Harjoittelukeskuksia on sekä valtakunnallisia että alueellisia (esim. yleisurheilu).

Valmennuskeskus: lajikohtainen ja liittojohtoinen keskittymä, jonka tarkoituksena on tehostaa huippu-urheilijoiden päivittäisvalmennusta päätoimis(t)en ammattivalmentajan/valmentajien johdolla sekä parantaa valmentautumisedellytyksiä. Valmennuskeskuksia on sekä valtakunnallisia (esim. sulkapallo, Helsinki; judo, Tampere; uinti, Helsinki) että alueellisia (esim. lentopallo, Helsinki ja Tampere)

Valtakunnalliset valmennuskeskukset: suomalaisen huippu-urheilujärjestelmään kuuluvat urheiluopistot Kuortane, Pajulahti, Vierumäki ja Vuokatti (+lajikohtaiset valtakunnalliset keskukset Varala ja Eerikkilä).

Valmennuskeskittymä: esim. urheiluseura, joka toimii harjoittelu/valmennuskeskuksen kaltaisesti päätoimisen/päätoimisten ammattivalmentajan/valmentajien johdolla.

Valmennuksen tukipalvelut: fysioterapia-, urheilulääkäri ja hierontapalvelut, ravitsemusvalmennus, urheilupsykologi- ja muu henkisen tuen palvelut, tuki sponsori- ja mediayhteistyössä sekä muut vastaavat valmentautumista välillisesti tai suoraan tukevat palvelut.

*****

Erityisen tehtävän urheiluoppilaitos: opetusministeriöltä erityisen koulutuksen tehtävän saaneet urheilulukiot ja ammatilliset oppilaitokset.

Urheilulukiot v. 2007:

1. Aurajoen lukio	Turku
2. Kastellin lukio	Oulu
3. Kuninkaanhaan lukio	Pori
4. Kuopion klassillinen lukio	Kuopio
5. Kuortaneen lukio	Kuortane
6. Mäkelänrinteen lukio	Helsinki
7. Ounasvaaran lukio	Rovaniemi
8. Salpausselän lukio	Lahti
9. Sammon lukio	Tampere
10. Sotkamon lukio	Sotkamo
11. Voionmaan lukio	Jyväskylä
12. Vörå samgymnasium	Vörå, Vöyri

Urheiluammattioppilaitokset v. 2007:

1. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto	Kotka, Hamina
2. Helsingin tekniikan alan oppilaitos	Helsinki
3. Hyvinkään ammatilliset oppilaitokset	Hyvinkää
4. Jämsän seudun koulutuskeskus	Jämsänkoski
5. Koulutuskeskus Salpaus:	Lahti, Heinola, Nastola, Orimattila
6. Liikuntakeskus Pajulahti	Pajulahti
7. Oulun seudun ammattiopisto:	Oulu, Kempele, Liminka ja Muhos
8. Pirkanmaan ammattiopisto	Tampere + 15 muuta kuntaa
9. Rovaniemen koulutuskuntayhtymä, Lapin ammattiopisto	
10. Savon ammatti- ja aikuisopisto	Kuopio + 8 muuta kuntaa
11. Turun ammatti-instituutti – Åbo Yrkesinstitut	Turku

*****

Urheiluakatemia: yhteistyöverkosto, koordinaatioelin, joka osana huippu-urheilujärjestelmää auttaa opiskelun, valmentautumisen ja muun elämän integroinnissa. Lajikohtaiset harjoittelu/valmennuskeskukset toimivat urheiluakatemian yhteydessä.

Urheiluakatemian yhteyspäällikkö: urheiluakatemian hallinnoinnista ja yhteydenpidosta eri toimijatahoihin vastaava henkilö

Urheiluakatemian opintokoordinaattori: urheilijoiden opintoasioista vastaava henkilö

Urheiluakatemian oppilaitosyhdyshenkilö/urheiluakatemia opinto-ohjaaja: oppilaitoksen nimeämä henkilö, joka toimii linkkinä urheilijan, oppilaitoksen ja urheiluakatemian välillä. Vastaa käytännössä oman oppilaitoksensa opintojoustojen ja urheilijälähtöisten opintoratkaisujen toteuttamisesta ja seurannasta muun opinto-ohjaustyönsä ohella.

*****

Auditointi: toiminnan laadun arviointi, jonka perusteella urheiluakatemia voi saada valtakunnallisen urheiluakatemia -statuksen. Auditointia haetaan Olympiakomitealta.

LÄHTEET

Merikoski-Silius, T. 2006 Critical Evaluation of the Aspects of the Athletes' Study and Career Support Services in Finland. Executive Masters of Sports Organisation Management –project. University Claude Bernard of Lyon.

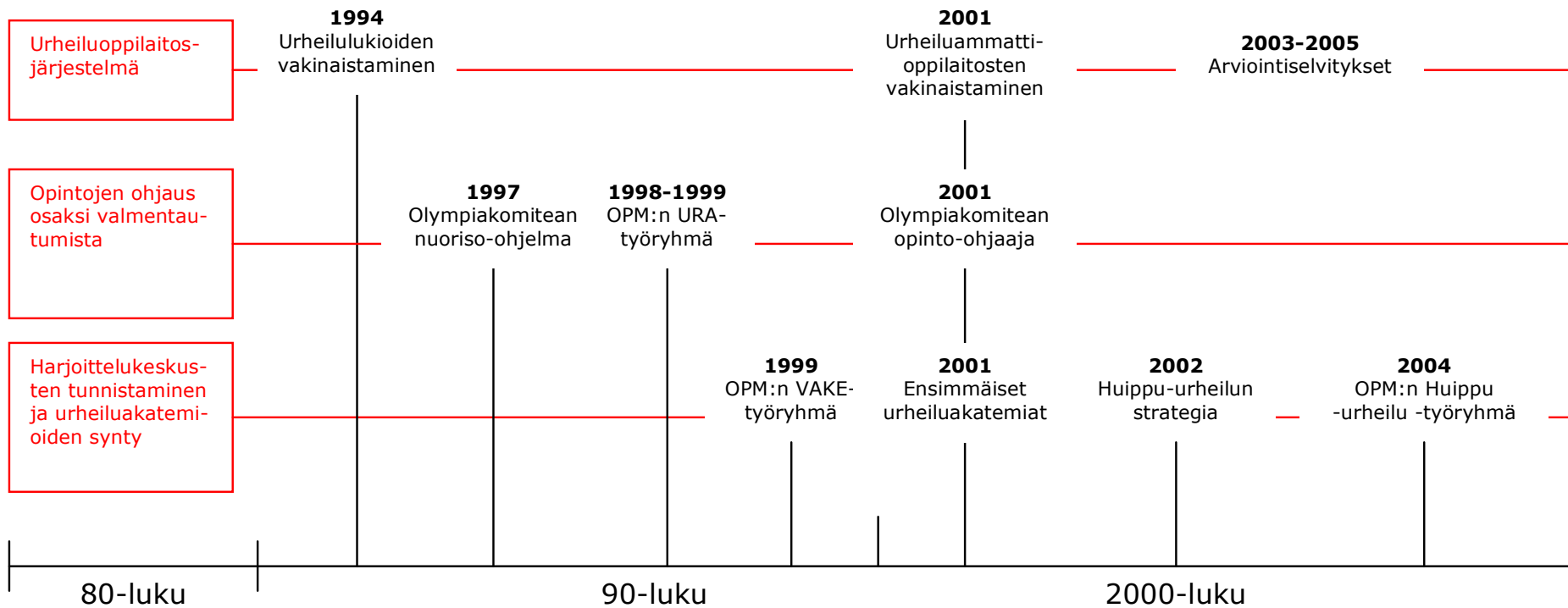
Metsä-Tokila, T. 2001. Koulussa ja kentällä. Vertailevatutkimus huipulle tähtäävän urheilun ja koulutuksen yhdistämisestä. Turku: Painosalama Oy.

Kysely harjoittelu- ja valmennuskeskustoiminnasta lajiliitoille, syyskuu 2006

Kysely urheiluakatemioiden toimijatahoille, lokakuu 2006

Kysely urheiluakatemiaurheilijoille, tammikuu 2007 (osana Jyväskylän yliopiston liikuntatieteelliseen tiedekuntaan tehtävää pro gradu -työtä)

Kaavio kehityksestä urheiluakatemiatoiminnan taustalla

Kaavio urheiluakatemia toimintamallista

